העולה מהסוגיא

תמציתי • יסודי • בהיר

פרשת תולדות • גליון 163 • בכורות נא. - נז:

דף נא

א. באלו דברים אפשר לעשות פדיון הבן:

- לת"ק - אפשר לפדות בכל דבר חוץ שטרות או קרקעות או עבדים.
- לרבי - אפשר לפדות בכל דבר חוץ משטרות[א].

ב. באלו דברים ניתן לחלל הקדש - בכל דבר חוץ שטרות או קרקעות או עבדים[ב].

ג. דיני אדם שיש לו בן לפדות וכתב לכהן 'חייב אני לך חמשה סלעים עבור פדיון בני':

- לתנא דמתניתין - האב חייב לתת חמשה סלעים לכהן, ומדאורייתא לאחר שיתן לכהן בנו פדוי, ומדרבנן אינו פדוי.
- לרבי יוסי ברבי יהודה או רבי אלעזר ברבי שמעון - האב חייב לתת חמשה סלעים לכהן, ולאחר שיתן בנו פדוי[ג].

ד. דיני נתינת החמשה סלעים לכהן:

- באופן שנתן לכהן אחד בזה אחר זה - יצא.
- באופן שנתן לעשרה כהנים - בבת אחת יצא בזה אחר זה לא יצא.
- באופן שנתן לכהן ולאחר מכן הכהן החזירו לו - בנו פדוי.

הערות

א הגמ' מבארת שת"ק סובר שבאופן שיש שני כללים שסמוכים זה לזה דורשים 'כלל ופרט וכלל' ולכן ת"ק דורש 'ופדויו מבן חדש' כלל, 'בערכך **כסף** חמשת שקלים' פרט, 'תפדה' כלל, ולכן דורשים 'כעין הפרט' שאפשר לפדות בכל דבר שדומה לכסף שהוא דבר המטלטל וגופו ממון למעט שטרות שאין גופן ממון ולמעט קרקעות שאינן מטלטלים, ולמעט עבדים שהוקשו לקרקעות, אמנם רבי סובר שבאופן ששני הכללים סמוכים זה לזה דורשים 'ריבה ומיעט וריבה' ולכן רבי דורש שאפשר לפדות בכל דבר חוץ משטרות שאין גופן ממון.

ב בדברי הגמ' שאי אפשר לפדות הקדש בשטרות וקרקעות ועבדים, ורש"י מביא שבדברי התורת כהנים לומדים דין זה מדרשה, ותוס' מביאים שהתורת כהנים לומד דין זה מהפסוק 'וכל ערכך יהיה בשקל הקדש', ותוס' בשבת [קכח א] מביאים שמשמעות הגמ' שכמו שבפדיון הבן ת"ק דורש כלל ופרט וכלל כך לענין הקדש דורשים כלל ופרט וכלל 'ונתן' כלל 'הכסף' פרט 'וקם לו' כלל, אמנם תוס' מביאים שבדברי התורת כהנים מבואר שדורשים דין זה מהפסוק 'ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך' משמע שאפשר לפדות בכל דבר, ומהפסוק 'וכל ערכך יהיה בשקל הקדש' משמע שאפשר לפדות רק בסלעים, ולכן דורשים שאפשר לפדות בכל דבר המטלטל וגופו ממון.

ג רש"י בפירוש הראשון מבאר שהטעם שרבנן גזרו שגם לאחר שיתן אין בנו פדוי משום שיש חשש שאנשים יאמרו שהפדיון חל בעצם ההתחייבות בשטר לפני שנתן לכהן חמשה סלעים, ורש"י בפירוש השני מבאר שהטעם שרבנן גזרו משום שיש חשש שאנשים יבואו לומר שאפשר לפדות על ידי שטר חוב של אחרים.

- באופן שנתן לכהן במתנה על מנת להחזיר - בנו פדוי והכהן צריך להחזיר, אמנם אסור לעשות כך משום שנראה כ'כהן המסייע בבית הגרנות'[ד].
- באופן שהפריש כסף לפדיון הבן והכסף אבד - חייב לשלם לכהן חמשה סלעים אחרים[ה].

דף נב

ה. **דיני ירושת בכור:**
- נכסי האב:
  - נכסים שהיו בשעת מיתת האב - יורש פי שנים.
  - שבח שהשביחו הנכסים לאחר מיתת האב - לא יורש פי שנים[ו].
  - הלוואה של האב שגבו לאחר מיתתו - נחלקו האמוראים [ב"ב קכד ב] האם נחשב ראוי.
  - נכסים שלא היו בשעת מיתת האב אלא נפלו לאחר מיתת האב - לא יורש פי שנים[ז].
- נכסי האם - לא יורש פי שנים[ח].

ו. **דיני ירושת יבם נכסי המת:**
- נכסים שהיו שייכים למת לפני מיתתו - היבם יורש.
- נכסים שהיו של אבי המת באופן שהאב מת ולאחר מכן האח מת:
  - באופן שהנכסים השביחו לפני שהיבם יבם - היבם אינו יורש את השבח בחלקו של אחיו.
  - באופן שהיבם יבם ולאחר מכן הנכסים השביחו ולאחר מכן חלקו - לאביי היבם יורש את השבח בחלקו של אחיו, לרבא היבם לא יורש את השבח בחלקו של אחיו.
- נכסים שהיו ראויים ליפול - היבם לא יורש.

ז. **דיני גביית כתובה מנכסי הבעל[ט]:**

הערות

ד תוס' מוסיפים שבאופן שאדם נתן מתנה לכהן על מנת להחזיר באופן שהכהן התרצה לקבל את המעות בנו פדוי והכהן נראה כ'כהן המסיע בבית הגרנות' אבל באופן שהכהן לא התרצה לקבל את המעות כיון שלא להיות ככהן המסייע בבית הגרנות, הנתינה לא מועילה כלל ואין בנו פדוי.

הגמ' מביאה שרבי חנינא היה דרכו להחזיר את דמי פדיון הבן לכהן, ופעם אחת אדם אחד נתן לו דמי פדיון הבן ולאחר מכן הלך וחזר לפניו כדי לרמוז לו שיחזיר את דמי הפדיון הבן ורבי חנינא אמר לו שמוכח שלא התכוון לתת לו את דמי הפדיון לגמרי אלא על דעת להחזיר ולכן בנתינה זו אין בנו פדוי ולכן האב צריך לחזור ולהחליט לתת את דמי הפדיון הבן לגמרי ורק לאחר מכן בנו יהיה פדוי, ותוס' מוסיפים שבאופן זה שהאב נתן לכהן על דעת להחזיר נחשב כ'מתנה על מנת להחזיר' (ולמרות שהאב לא פירש שנותן במתנה על מנת להחזיר מ"מ לא נחשב 'דברים שבלב' משום שיש הכירא למילתא שדעתו לתת על מנת להחזיר), ורבי חנינא לא רצה לזכות במעות ולכן אין בנו פדוי.

תוס' מקשים כיצד היה מותר לרבי חנינא להחזיר את דמי פדיון הבן לאב והרי בכך גרם שאנשים יתנו פדיון הבן דווקא לו בכדי שיחזיר להם את הכסף וממילא רבי חנינא נחשב כ'כהן המסייע בבית הגרנות' על מנת שיתנו דווקא לו את התרומה, ותוס' מתרצים שהאיסור של 'כהן המסייע בבית הגרנות' נאמר רק באופן שהבעלים יודע בוודאות שהכהן יחזיר לו את המתנה אבל באופן זה הבעלים לא ידע בוודאות שרבי חנינא יחזיר לו את דמי הפדיון הבן, ותוס' בתירוץ השני מתרצים שרבי חנינא היה דרכו להחזיר רק לאדם שהיה נראה בעיניו כעני ולא לאדם שהיה נראה בעיניו כעשיר.

ה הגמ' מבארת שדורשים מהפסוק 'כל פטר רחם לכל בשר אשר יקריבו לה' באדם ובבהמה **יהיה לך** אך **פדה תפדה** את בכור האדם' שהפדיון הבן חל רק כאשר הכסף מגיע לכהן ולכן באופן שהפריש כסף והכסף אבד לפני שהכהן לכהן האב חייב לשלם לכהן חמשה סלעים אחרים.

ו בדברי הגמרא מבואר ששבח הכוונה בין לנכסים ששבחו על ידי טירחא ובין לנכסים ששבחו מאליהם.

רש"י מביא שהבכור יכול לשלם לאחיו את דמי השבח בדמים ולא צריך לשלם את דמי השבח מהקרקע.

ז בדברי הגמ' מבואר שדין זה נאמר לא רק באופן שהיה ספק האם הנכסים יפלו לאב (כגון שהיה לאב אח שהיה לו בנים ולאחר מכן מת האב ולאחר מכן מתו בני אחיו ולאחר מכן מת אחיו שבזמן מיתת האב לא היה ידוע שבני אחיו ימותו ויפול לאב ירושה), אלא גם באופן שהיה ברור שהנכסים יפלו לאב (כגון נכסים שנפלו מאבי האב).

ח הגמ' מבארת שדורשים מהפסוק 'לו משפט הבכורה' שהבכור יורש פי שני בנכסי האב ולא יורש פי שנים בנכסי האם.

ט בדבר המשנה מבואר שדינים אלו נאמרו לא רק בגביית כתובה מנכסי הבעל אלא גם בגביית מזון הבנות, והגמ' מבארת שהחיוב של הבעל לזון את בת אשתו הוא 'תנאי כתובה' ודינו כדין הכתובה עצמה, ורש"י מבאר שהכוונה מזון הבנות הוא לאופן שהאב התחייב לזון את בת אשתו, אמנם תוס' סוברים שבאופן זה אין דינו כדין כתובה אלא כדין בעל חוב רגיל שגובה את השבח, ולכן תוס' מבארים שהכוונה לחיוב כתובה שהאב צריך לזון את בנותיו עד שינשאו.

- נכסים שהיו בשעת מיתת הבעל - גובה את כתובתה מהם.
- שבח שהשביחו הנכסים לאחר מיתת הבעל - לא גובה את כתובתה מהם'.
- נכסים שלא היו בשעת מיתת הבעל אלא נפלו לאחר מיתת הבעל - לא גובה את כתובתה מהם.

ח. **דיני ירושת בעל:**

- נכסים שהיו בשעת מיתת אשתו - יורש.
- שבח שהשביחו הנכסים לאחר מיתת אשתו - יורש משום שאין יורש חוץ ממנו ולכן השבח השביח ברשותו.
- נכסים שנפלו לאשתו לאחר מיתתה - לא יורש כיון שנחשבים 'ראוי'.
- הלוואה של האשה שגבו לאחר מיתתה - לא יורש משום שנחשב 'ראוי'.

ט. **דיני החזרת נכסים ביובל:**

- מכר - חוזר ביובל.
- מתנה - לרבי מאיר לא חוזרת ביובל, לחכמים ורבי אלעזר חוזרת ביובל דכתיב 'בשנת היובל הזאת **תשובו**' לרבות שמתנה חוזרת ביובל.
- ירושה:
  - לרבי יוחנן - חוזרת ביובל.
  - לשאר האמוראים - לא חוזרת ביובל[יא].
- בכור:
  - לרבי יוחנן:
    - לרבי מאיר וחכמים - כאשר חוזרים וחולקים ביובל הבכור מקבל פי שנים.
    - לרבי אלעזר - כאשר חוזרים וחולקים ביובל הבכור לא מקבל פי שנים.
  - לשאר האמוראים:
    - לרבי מאיר - נחשב מתנה שלא חוזרת ביובל דכתיב '**לתת** לו פי שנים'.
    - לחכמים - נחשב ירושה שלא חוזרת ביובל דכתיב 'לתת לו **פי שנים**' הוקש חלק בכורה לחלק פשוט שנחשב ירושה.
    - לרבי אלעזר - נחשב מתנה שחוזרת ביובל.
- יבם שירש את נכסי המת - דינו כבכור דכתיב 'והיה **הבכור** אשר תלד'.
- ירושת הבעל:
  - לרבי מאיר וחכמים ורבי יוחנן בן ברוקה - ירושת הבעל דאורייתא ולכן דינה כירושה שלא חוזרת ביובל[יב].
  - לרבי אלעזר - ירושת הבעל דרבנן ולכן דינה כמתנה שחוזרת ביובל.

הערות

י הגמ' מבארת שלמרות שכל בעל חוב גובה מהשבח מ"מ בכתובה חכמים הקילו שלא גובה מהשבח.

תוס' מבארים שהדין שבעל חוב גובה את השבח נאמר באופן שהשבח ביד לקוחות משום שהלוקח יכול לחזור ולתבוע מהמוכר את השבח, ולא נאמר באופן שהשבח ביד מקבל מתנה משום שהמקבל מתנה לא יכול לחזור ולתבוע את השבח מהנותן מתנה, ובאופן שהשבח ביד יורשים בעל חוב גובה ולמרות שאינם יכולים לחזור ולתבוע את אביהם מ"מ נחשב כ'כרעא דאבוהון'.

יא בדברי הגמ' מבואר שרבי יוחנן סובר ש'אין ברירה' ו'אחים שחלקו לקוחות הם' ולכן ירושה חוזרת ביובל, תוס' מבארים ששאר האמוראים חולקים על רבי יוחנן וסוברים שגם לפי הצד ש'אין ברירה' ו'אחים שחלקו לקוחות הם' מ"מ ירושה לא חוזרת ביובל משום שרק מכר חוזר ביובל ולא ירושה.

יב הגמ' מבארת שלמרות שרבי יוחנן בן ברוקה סובר שירושת הבעל דאורייתא ולכן דינה כירושה ואינה חוזרת ביובל מ"מ באופן שירש מאשתו בית הקברות רבנן תיקנו שיקבל דמים מבני המשפחה ויחזיר להם את הבית קברות משום 'פגם משפחה' וצריך לנכות מדמי בית הקברות את דמי הקבר של אשתו משום שהבעל מחוייב בקבורת אשתו.

פרק תשיעי

דף נג

י. דיני מעשר בהמה[יג]:

- הזמן שבו נוהג מצוות מעשר בהמה:
  - בזמן שבית המקדש קיים:
    - בארץ ישראל - נוהג דין מעשר בהמה.
    - בחוץ לארץ - מפרישים מעשר בהמה, אמנם לא מעלים את הבהמה לבית המקדש ליקרב אלא ממתינים עד שיפול בה מום ונאכלת לבעלים[יד].
  - לאחר שבית המקדש חרב - מדאורייתא נוהג דין מעשר בהמה אמנם רבנן תיקנו שלא יפרישו מעשר בהמה[טו].
- המינים שבהם נוהג מעשר בהמה:
  - בחולין - מעשר בהמה נוהג בין בבקר ובין בצאן (בין בכבשים ובין בעזים).
  - בקדשים - לא נוהג דין מעשר בהמה.

יא. דיני בכור - נוהג בזמן שבית המקדש קיים ולאחר שבית המקדש חרב[טז].

דף נד

יב. דיני הפרשה ממין על שאינו מינו:

- בתרומות ומעשרות - אי אפשר לעשר ממין אחד על מין אחר, וכן אי אפשר מפירות של שנה זו על פירות של שנה שעברה[יז].

הערות

יג תוס' מבארים שהתנא כתב את דיני מעשר בהמה יחד עם דיני הבכור משום שבכור ומעשר שווים בדיניהם, אמנם התנא לא כתב גם את דיני הפסח ששווה בדיניו לבכור ומעשר משום שדיני פסח מרובים ולכן הם נכתבו בנפרד במסכת פסחים.

יד הגמ' מביאה שדורשים מהפסוק 'והבאתם שמה עלתיכם וזבחיכם ואת **מעשרתיכם**' היקש בין מעשר דגן למעשר בהמה כמו שמעשר דגן נוהג רק בארץ ישראל כך מעשר בהמה לא צריך להביא בהמה מחוץ לארץ לארץ ישראל להקריבה אלא ממתינים עד שיפול בה מום ותאכל במומה.

טו הגמ' מבארת שרבנן גזרו לאחר חורבן בית המקדש שלא יפרישו מעשר בהמה משום שחוששים שבזמן שישהה את הבהמה עד שיפול בה מום יבוא לעבוד בה או לגזוז אותה או שישחוט אותה ללא מום. תוס' מוסיפים שגזירה זו רבנן לא גזרו מיד לאחר שחרב בית המקדש אלא לאחר זמן.

הגמ' מוסיפה שמחמת חשש תקלה רבנן תיקנו שאסור להקדיש ולהעריך ולהחרים בזמן הזה, ובאופן שעבר והקדיש או העריך או החרים ויש בהמה קדושה צריך לנעול דלת בפניה עד שתמות ברעב, ובאופן שיש פירות או כסות או כלים קדושים ירקבו, ובאופן שיש מעות או כלי מתכות קדושים יוליך לים המלח (ותוס' מוסיפים שבים המלח אפשר להשליך מעות וכלי מתכות שלמים ובשאר הנהרות צריך לשחוק ולאחר מכן להטיל לנהר).

תוס' מבארים שההיתר לנעול דלת בפני בהמת קדשים נאמר בכל הקדשים חוץ מבכור שגם לאחר שיפול בהם מום יצטרך לפדות את הקדושה בדמים ולהשליך את הדמים לים המלח ונמצא שההקדש לא מפסיד בכך שנועל דלת בפניה אבל בבכור שלאחר שנפל בו מום מותר באכילה ללא פדיון אסור לנעול דלת בפניו אלא צריך להמתין עד שיפול בו מום ולאוכלו.

טז הגמ' מקשה מדוע רבנן לא תיקנו שימכור את אוזן הבהמה לעובד כוכבים ובכך יפקיע את קדושת הבכור כדי שלא יהיה חשש תקלה (וכפי שתיקנו במעשר בהמה שלא יעשרו את הבהמות מחמת חשש תקלה) והגמ' מתרצת שאפשר להפקיע את קדושת הבכור על ידי הטלת מום בבכור לפני שיצא לאויר העולם, ורש"י מוסיף שעדיף להטיל מום באוזן הבכור ולהפקיע את קדושת המזבח ולהשאיר בו את קדושת הכהן ולא למכור את אוזן הבהמה לעובד כוכבים ולהפקיע בין את קדושת המזבח ובין את קדושת הדמים.

יז הגמ' מבארת שדורשים מהפסוק 'כל **חלב** יצהר וכל **חלב** תירוש ודגן ראשיתם אשר יתנו לה' לך נתתים' שצריך להפריש מיצהר בפני עצמו ומתירוש בפני עצמו ואי אפשר להפריש ממין זה על מין זה, ורבא סובר שלומדים בקל וחומר שאם תירוש ויצהר שאינם כלאים זה עם זה אסור להפריש ממין זה על מין זה כ"ש שתירוש ודגן או שני סוגי דגן שהם כלאים זה בזה שאסור להפריש ממין זה על מין זה ורבא סובר שאין הכרח מכך שהתורה כתבה 'תירוש ודגן' שאפשר להפריש מתירוש על דגן וממין אחד של דגן על מין אחר של דגן. אמנם אביי ורבי אילעא סוברים שיש הכרח מכך שהתורה כתובה 'תירוש ודגן' שאפשר להפריש מתירוש על דגן וכן אפשר להפריש ממין אחד של דגן על מין אחר של דגן אלא שדורשים מהפסוק 'כל חלב יצהר וכל חלב תירוש **ודגן ראשיתם** אשר יתנו לה' לך נתתים' שצריך להפריש מכל מין ומין מהדגן בפני עצמו.

הגמ' מוסיפה שרבנן תיקנו חיוב תרומות ומעשרות בשאר המינים תיקנו שאי אפשר להפריש ממין על שאינו מינו וכפי שבדגן תירוש ויצהר שחייבים בתרומות ומעשרות מדאורייתא אי אפשר להפריש ממין על שאינו מינו.

רש"י מוסיף שלומדים מהפסוק 'עשר תעשר את כל תבואת זרעך היצא השדה **שנה שנה**' שצריך להפריש משנה זו על שנה זו ואי אפשר להפריש משנה על חבירתה.

- במעשר בהמה:
  - הפרשת מעשר בהמה מבהמות של שנה זו על בהמה של שנה אחרת - לא מעשרים.
  - הפרשת מעשר בהמה מבקר על צאן או להיפך - לא מעשרים.
  - הפרשת מעשר בהמה מכבשים על עיזים או להיפך - מעשרים[יח].

דף נה

יג. דיני צירוף בהמות למעשר בהמה:

- צירוף של שני מקומות שיש בהם בהמות:
  - באופן שהמרחק ביניהם פחות מט"ז מיל - מצטרפים.
  - באופן שהמרחק ביניהם יותר מט"ז מיל:
    - לרב - לא מצטרפים.
    - לשמואל - לא מצטרפים אמנם באופן שהרועה נמצא באמצע או כלי הרועה נמצאים באמצע מצטרפים עד ל"ב מיל, ובאופן שכלבו של הרועה נמצא באמצע ספק האם מצטרפים[יט].
- צירוף של שלשה מקומות שיש בהם בהמות:
  - באופן שבמקום האמצעי יש מספר בהמות שראוי להשלים את המנין של עשרה בהמות במקום הראשון, וראוי להשלים את המנין של עשרה בהמות במקום השני (כגון שיש חמשה בהמות בכל מקום):
    - באופן שהמרחק בין המקום הראשון לשני פחות מט"ז מיל וכן המרחק בין המקום השני לשלישי פחות מט"ז מיל - מצטרפים.
    - באופן שהמרחק בין המקום הראשון לשני יותר מט"ז מיל - הבהמות שבמקום הראשון לא מצטרפים.

הערות

יח הגמ' מביאה שאביי ורבי אילעא סוברים שלומדים מהפסוק '**עשר תעשר** את כל תבואת זרעך היצא השדה שנה שנה' היקש בין מעשר דגן למעשר בהמה ודורשים מכך שאין מעשרים משנה על חברתה, והיקש זה נאמר רק לענין מעשר משנה על חברתה שעליו נאמר הפסוק בפסוק 'שנה שנה', ולומדים מהפסוק 'וכל **מעשר בקר וצאן** כל אשר יעבר תחת השבט **העשירי** יהיה קדש לה" שלא מעשרים מבקר על צאן ומצאן על בקר, וכיון שהתורה כתבה 'וצאן' יש הכרח לדרוש ש'כל הצאן אחד' כלומר שאפשר לעשר מכבשים על עיזים או להיפך (ואביי ורבי אילעא לשיטתם [הבאה בתעודה קודמת] שיש הכרח מלשון הפסוק 'תירוש ודגן' שאפשר להפריש מתירוש על דגן, ורבא לשיטתו שחולק וסובר שאין הכרח מלשון הפסוק 'תירוש ודגן' לא יכול לבאר כדברי אביי ורבי אילעא אלא צריך לבאר שהמילים 'בקר וצאן' מיותרות וכדלהלן).

הגמ' בלישנא קמא מבארת שרבא סובר שלומדים היקש 'עשר תעשר' שאין מעשרים משנה על חברתה, והיקש זה נאמר רק לענין מעשר משנה על חברתה שעליו נאמר הפסוק בפסוק 'שנה שנה'. ומסברא היינו לומדים קל וחומר שאי אפשר להפריש מבקר על צאן ומכבשים על עיזים (שאם חדש וישן שאינם כלאים זה בזה לא מתעשרים מזה על זה כ"ש בקר וצאן וכבשים ועזים שנחשבים כלאים זה בזה שלא מתעשרים מזה על זה), ואם הדין היה כך היה אפשר לכתוב 'וכל מעשר בהמה' וכיון שהתורה כתבה 'וכל מעשר **בקר וצאן**' מיותרות ללמד שאפשר להפריש מכבשים על עיזים, ואי אפשר ללמוד מיתור זה שאפשר להפריש מבקר על צאן משום שדורשים 'וכל **מעשר בקר וצאן** כל אשר יעבר תחת השבט **העשירי** יהיה קדש לה" שלא מעשרים מבקר על צאן.

הגמ' בלישנא בתרא מביאה שני מימרות סותרות בשם רבא, במימרא הראשונה רבא אומר שההיקש 'עשר תעשר' נאמר רק לענין הדין שאין מעשרים משנה על חברתה וכפי שמשמע בסיום הפסוק 'שנה שנה', ובמימרא השניה רבא אומר שהיקש זה נאמר גם לענין הדין שאין מעשרים ממין על שאינו מינו, והגמ' בתירוץ הראשון מבארת שרבא חזר מדבריו במימרא הראשונה וסובר כדבריו במימרא השניה שההיקש נאמר בין לענין דין הפרשה משנה על חברתה ובין לענין הפרשה ממין על שאינו מינו, והגמ' בתירוץ השני מבארת שמימרא אחת רב פפא אמרה והיא נאמרה בטעות בשם רבא.

הגמ' בלישנא בתרא מבארת שלפי הצד שרבא סובר שההיקש 'עשר תעשר' נאמר רק לענין הדין שאין מעשרים משנה על חברתה, רבא סובר שהמקור של הדינים שאין מעשרים מבקר על צאן ואפשר לעשר מכבשים על עיזים הוא כפי שהגמ' בלישנא קמא ביארה, אבל לפי הצד שרבא סובר שההיקש נאמר גם לענין הדין שאין מעשרים ממין על שאינו מינו רבא לא צריך לדרוש מהפסוק 'וכל **מעשר בקר וצאן** כל אשר יעבר תחת השבט **העשירי** יהיה קדש לה" שאין מעשרים מבקר על צאן אלא אפשר ללמוד דין זה מההיקש 'עשר תעשר' שאין מעשרים ממין על שאינו מינו (ורש"י מוסיף שמסתבר ללמוד מהיקש זה שלא מעשרים בקר על צאן שנחשבים שני מינים לענין קרבן ולא ללמוד שלא מעשרים מכבשים על עיזים שנחשבים מין אחד לענין קרבן).

בדברי המשנה [נז ב] מבואר שא' תשרי נחשב ראש השנה למעשר בהמה, והבהמות שנולדו לפני ראש השנה לא מצטרפות לבהמות שנולדו לאחר ראש השנה למעשר בהמה.

יט הגמ' מבארת שלומדים מהפסוק 'עוד תעבורנה הצאן על ידי מונה' שצאן שיכול להמנות על ידי רועה אחד מצטרף למנין מעשר בהמה וקים להו לחכמים שהרועה יכול לראות במרחק ט"ז מיל ולכן באופן שהמרחק בין שתי המקומות פחות מט"ז מיל מצטרפים, ולדעת שמואל באופן שהרועה עצמו נמצא באמצע ויכול לראות את הצאן שמכאן ואת הצאן שמכאן מצטרפים, וכן באופן שכלי הרועה נמצאים באמצע דנים שהרועה נמצא באמצע ויכול לראות את שתי המקומות, והגמ' מסתפקת באופן שכלבו של הרועה נמצא באמצע האם נחשב שהרועה לא נמצא באמצע כיון שדרכו של הרועה לקרוא לו והוא מגיע והרועה לא צריך ללכת אליו או דלמא נחשב שהרועה נמצא באמצע כיון שלפעמים הרועה קורא לו והוא לא מגיע ולכן הרועה צריך ללכת אליו.

- באופן שהמרחק בין המקום השני לשלישי יותר מט"ז מיל - הבהמות שבמקום השלישי לא מצטרפים.
- באופן שבמקום האמצעי אין מספר בהמות שראוי להשלים את המנין של עשרה בהמות במקום הראשון, וכן אין מספר בהמות שראוי להשלים את המנין של עשרה בהמות במקום השני ורק על ידי צירוף שלשת המקומות יש מנין של עשרה בהמות (כגון שיש חמש במקום הראשון ואחד במקום השני וחמש במקום השלישי):
  - לרב - לא מצטרפים.
  - לשמואל - הדין כמו באופן שבמקום האמצעי יש מספר בהמות שראוי להשלים את המנין של עשרה בהמות במקום הראשון ובמקום השני.
- דיני הפסק של הירדן או נהר אחר בין שתי מקומות שיש בהם בהמות לענין מעשר בהמה (לדעת רבי מאיר):
  - לרבי חייא בר אבא:
    - הירדן:
      - צפונית לירחו - לא מפסיק.
      - כנגד יריחו ודרומית ליריחו - מפסיק בין באופן שאין גשר לעבור ובין באופן שיש גשר.
    - שאר הנהרות - לא מפסיקים.
  - לרבי אמי:
    - באופן שאין גשר לעבור - בין הירדן ובין נהר אחר מפסיקים.
    - באופן שיש גשר - בין הירדן ובין נהר אחר לא מפסיקים[כ].

יד. דיני נדרים:

- באופן שאמר נדר שלא אשתה מים ממערת פמייס - אסור לשתות מים מכל הירדן משום שעיקר מימי הירדן מגיעים ממערת פמייס.
- באופן שאמר נדר שלא אשתה מים ממימי פרת - אסור לשתות מים מנהר פרת ומותר לשתות מים משאר הנהרות.
- באופן שאמר נדר שלא אשתה מים שמגיעים מפרת - אסור לשתות מים מכל המים שבעולם[כא].

טו. דיני טבילה:

- הקדמה - לענין טבילה יש חילוק בין מי נהר למי גשמים (ראה הערה [כב]), ויש לדון האם חוששים שמי הנהר התרבו מחמת מי הגשמים

הערות

כ הגמ' מביאה שנחלקו התנאים האם המקום של הירדן נחשב כארץ ישראל לרבי יהודה לא נחשב כארץ ישראל דכתיב 'כי אתם עברים את הירדן ארצה כנען' ודורשים שהירדן עצמו אינו נחשב כארץ ישראל, ולרבי שמעון בן יוחאי נחשב כארץ ישראל דכתיב 'מעבר לירדן ירחו קדמה מזרחה' ודורשים היקש בין הירדן ליריחו כמו שיריחו נחשבת ארץ ישראל כך הירדן נחשב ארץ ישראל, והגמ' מבארת שיש נפק"מ בדבריהם בדין הפסק לענין מעשר בהמה וכדלהלן.

הגמ' מבארת שרבי חייא בר אבא דורש מהפסוק 'והירדן יגבול אותו לפאת קדמה' שהירדן נחשב לגבול בפני עצמו ומחלק בין בהמות לענין מעשר בהמה והגמ' מבארת שבשאר המקומות שבארץ ישראל שכתוב בהם לשון 'גבול' לא דורשים שמחלק לענין מעשר בהמה דכתיב 'זאת תהיה לכם הארץ לגבולותיה' ודורשים שכל ארץ ישראל נחשבת גבול אחד לענין מעשר בהמה, אמנם פסוק זה נאמר רק על ארץ ישראל ולא על הירדן, והגמ' מוסיפה שרבי חייא בר אבא סובר כדעת רבי יהודה שהירדן לא נחשב כארץ ישראל ולכן אפשר לדרוש שנחשב גבול בפני עצמו, אבל לפי רבי שמעון בן יוחאי הירדן לא נחשב גבול בפני עצמו ולא מחלק לענין מעשר בהמה.

הגמ' מבארת שלדעת רבי חייא בר אבא החלק של הירדן שנמצא כנגד יריחו ודרומית ליריחו מפסיק, אבל החלק של הירדן שנמצא צפונית ליריחו לא מפסיק ורש"י מבאר שהירדן צפונית ליריחו אין לו חשיבות של נהר הירדן משום שמעורב בו מים של ימים גדולים, ותוס' כותבים שלפי דברי רש"י צריך לומר שכאשר הירדן מגיע ליריחו יוצאים המים של שאר הימים ונשאר בירדן רק המים של הירדן, אמנם תוס' עצמם מבארים שהפסוק 'והירדן יגבול אותו לפאת קדמה' נאמר רק על החלק של הירדן שכנגד יריחו ודרומית ליריחו ולא נאמר על החלק שצפונית ליריחו ולכן לא נחשב גבול לענין מעשר בהמה.

כא הגמ' מבארת שדורשים מהפסוק 'והנהר הרביעי הוא פרת' שנהר פרת הוא הנהר שיוצא מעדן ומתחלק לארבעה נהרות והחלק הרביעי שלו נקרא פרת ושאר החלקים נקראים בשמות אחרים, ולכן הנודר שלא אשתה מים שמגיעים מפרת אסור לשתות מכל המים שבעולם משום שנהר פרת הוא המקור של שלשת הנהרות הנוספים.

כב רש"י בפירוש הראשון מבאר שלפי הצד שרוב המים שבנהר הם מי הנהר זבה יכולה לטבול בו אבל לפי הצד שחוששים שרוב המים שבנהר הם מי גשמים זבה לא יכולה לטבול בו משום שזבה טעונה טבילה ב'מים חיים' שהם מי נהר ולא מי גשמים.

רש"י בפירוש השני מבאר שלפי הצד שחוששים שרוב המים שבנהר הם מי גשמים החשש הוא שרוב המים שבנהר ירדו ישירות לתוך הנהר ולא זחלו על הקרקע, אבל מים שזחלו על הקרקע ולאחר מכן נפלו לנהר נחשבים כמי הנהר עצמו.

תוס' מביאים בשם רש"י פירוש אחר שמי מעיין כשרים לטבילה אפילו באופן שהמים זוחלים ואין בהם ארבעים סאה, אבל מי גשמים כשרים לטבילה רק באופן שיש בור שיש בו ארבעים סאה מים שאינם זוחלים, ולפי הצד שרוב המים שבנהר הם מי הנהר אפשר לטבול בנהר גם כאשר המים זוחלים ואין בהם שיעור ארבעים סאה, ולפי הצד שחוששים שרוב המים שבנהר הם מי גשמים אי אפשר לטבול במי הנהר כאשר המים זוחלים או שאין בהם שיעור ארבעים סאה, אלא צריך לעשות בור בשיעור ארבעים סאה והמים יכנסו אליו והמים יעמדו ולא יזחלו ואפשר לטבול במים אלו.

ורוב המים הם מי גשמים וכדלהלן.

- נהר בימי תשרי - רוב המים הם מי הנהר.
- נהר בימי ניסן:
  - לשמואל - לפי המימרא הראשונה רוב המים הם מי נהר, ולפי המימרא השניה חוששים שרוב המים הם מי גשמים.
  - לרב ואבוה דשמואל - חוששים שרוב המים הם מי גשמים[כג].

דף נו

טז. פטור 'לקוח' במעשר בהמה:

- המוכר או נותן במתנה עובר לחבירו - העובר חייב במעשר בהמה.
- המוכר או נותן במתנה בהמה שעדיין איננה בת שמונה ימים מלידתה - לת"ק הבהמה חייבת במעשר בהמה, לרבי שמעון הבהמה פטורה ממעשר בהמה.
- המוכר או נותן במתנה בהמה שהיא לאחר שמונה ימים מלידתה - הבהמה פטורה ממעשר בהמה[כד].

יז. דיני אתנן זונה:

- באופן שנתן בהמה לזונה ישראלית:
  - באופן שהיא אחת מהעריות שלא תופס בה קידושין - הבהמה אסורה.
  - באופן שתופס בה קידושין - לאביי הבהמה מותרת, לרבא הבהמה אסורה.
- באופן שנתן בהמה לזונה עכו"ם - הבהמה אסורה[כה].

יח. איסור זונה לכהן:

- זונה ישראלית - אסורה לכהן בלאו של 'זונה'.
- זונה עכו"ם - לאביי אינה אסורה בלאו של 'זונה' לרבא אסורה בלאו של זונה [תמורה כט ב][כו].

יט. דיני בהמת השותפים - הוולדות פטורים ממעשר בהמה[כז].

הערות

כג הגמ' מבארת שרב ואבוה דשמואל, ושמואל לפי המימרא השניה סוברים שבימי ניסן חוששים שרוב המים שבנהר הם מי גשמים שירדו בימי החורף, אמנם שמואל לפי המימרא הראשונה סובר שלא חוששים לכך משום ששמואל סובר שהמעיין מתרבה ממקורו ולכן רוב המים שבנהר בימי ניסן הם מהמקור של המעיין ולא ממי גשמים.

הגמ' אומרת 'ופליגא דידיה אדידיה' ורש"י בפירוש הראשון מבאר שכוונת הגמ' שדברי שמואל במימרא הראשונה סותרים את דברי שמואל במימרא השניה, אמנם רש"י בפירוש השני מבאר שכוונת הגמ' שאבוה דשמואל סובר שרק בימי ניסן שירדו גשמים מרובים חוששים שרוב המים שבנהר הם מי גשמים אבל בשאר ימי החורף שלא ירדו גשמים מרובים מותר לטבול בנהר ולא חוששים שרוב המים שבנהר הם מי גשמים, אמנם שמואל חולק וסובר שגם בימי החורף חוששים שרוב המים שבנהר הם מי גשמים.

כד הגמ' מבארת שדורשים מהפסוק 'בכור בניך תתן לי כן תעשה לשורך לצאנך' היקש בין בכור למעשר בהמה כמו שבכור לא שייך ב'לקוח' וב'מתנה' כך מעשר בהמה אין חיוב בבהמה שהיא לקוח ומתנה, והגמ' מוסיפה שדורשים מהלשון 'תעשה' שהפטור של לקוח ומתנה נאמר רק בזמן שאפשר לעשר את הבהמה ולכן אין פטור של לקוח ומתנה בעובר, ונחלקו ת"ק ורבי שמעון האם אפשר לעשר בהמה שעדיין איננה בת שמונה ימים, ולדעת ת"ק שאי אפשר לעשרה אין בה פטור של לקוח ומתנה, ולדעת רבי שמעון שאפשר לעשרה יש בה פטור של לקוח ומתנה.

בדברי הגמ' מבואר שבאופן שנתן בהמה שהיא לאחר שמונה ימים מלידתה לזונה באתננה נחשב שהזונה קנתה את הבהמה ולכן הבהמה פטורה ממעשר בהמה (בין באופן שהיא ביד הזונה ובין באופן שחזרה ומכרה את הבהמה לבעליה), ובאופן שהבהמה עדיין איננה בת שמונה ימים נחלקו התנאים האם הבהמה פטורה ממעשר בהמה, ובאופן שנתן עובר לזונה באתננה לכו"ע העובר חייב במעשר בהמה.

כה הגמ' מביאה שאביי סובר שלומדים גזירה שווה 'תועבה תועבה' מאתנן זונה לעריות שדין אתנן זונה נאמר רק בזונה ישראלית שהיא אחת מהעריות שחייבים עליה מיתת בית דין או כרת שלא תופס בה קידושין או בזונה עכו"ם שלא תופס בה קידושין, ולא בזונה ישראלית שתופס בה קידושין, אמנם רבא סובר שדין אתנן נאמר גם בזונה ישראלית שתופס בה קידושין.

כו הגמ' מבארת שאביי סובר שדורשים מהפסוק 'לא יחלל זרעו' שהאיסור של זונה לכהן נאמר רק בזונה ישראלית שזרעו מתייחס אחריו ולא בזונה עכו"ם שאין זרעו מתייחס אחריו אלא מתייחס אחריה.

כז הגמ' מבארת שלומדים מהפסוק 'כל פטר רחם לכל בשר אשר יקריבו לה' באדם ובבהמה יהיה **לך**' למעט שותפים ופסוק זה לא נצרך לגופו לענין בכור שבו יש חיוב גם בשותפים דכתיב 'ובכורת בקרכם' אלא נדרש לענין מעשר בהמה למעט שוולדות של בהמה השותפים פטורה ממעשר בהמה.

כ. גדר דין אחים שחלקו:

- באופן שחלקו לפי מספר:
  - לרב ענן ורבי אלעזר - נחשבים יורשים משום ש'יש ברירה'.
  - לרב נחמן ורבי יוחנן - נחשבים לקוחות משום ש'אין ברירה'.
- באופן שחלקו לפי שומא - נחשבים לקוחות[כח].

כא. דיני יורשים במעשר בהמה:

- באופן שלא חלקו את בהמות הירושה - הבהמות חייבות במעשר בהמה, וכן הוולדות שנולדו לאחר מכן חייבים במעשר בהמה[כט].
- באופן שחלקו את בהמות הירושה:
  - באופן שחלקו לפי מספר:
    - לפי הצד שאחים שחלקו שנחשבים 'לקוחות' - הבהמות פטורות ממעשר בהמה מדין 'לקוח', והוולדות שיוולדו לאחר מכן חייבים במעשר בהמה.
    - לפי הצד שאחים שחלקו נחשבים 'יורשים' - הבהמות חייבות במעשר בהמה.
  - באופן שחלקו לפי שומא - הבהמות פטורות ממעשר בהמה מדין 'לקוח', והוולדות שיוולדו לאחר מכן חייבים במעשר בהמה.
- באופן שחלקו את בהמות הירושה וחזרו והשתתפו:
  - באופן שחלקו לפי מספר:
    - לפי הצד שאחים שחלקו שנחשבים 'לקוחות' - הבהמות פטורות ממעשר בהמה מדין 'לקוח', והוולדות שיוולדו לאחר מכן פטורים ממעשר בהמה מדין 'שותפים'.
    - לפי הצד שאחים שחלקו נחשבים 'יורשים' - הבהמות חייבות במעשר בהמה, וכן הוולדות שיוולדו לאחר מכן חייבים במעשר בהמה.
  - באופן שחלקו לפי שומא - הבהמות פטורות ממעשר בהמה מדין 'לקוח', והוולדות שיוולדו לאחר מכן פטורים ממעשר בהמה מדין 'שותפים'[ל].

כב. דיני תוספת קלבון במחצית השקל:

- אדם שנותן מחצית השקל עבור עצמו - רבנן תיקנו שצריך להוסיף 'קלבון'[לא].
- אדם שנותן מחצית השקל עבור חבירו - פטור מהוספת קלבון.
- שני אנשים שמביאים יחד סלע עבור שניהם - צריכים להוסיף קלבון.
- שני יורשים שמביאים סלע מנכסי הירושה עבור שניהם באופן שלא חלקו את כסף הירושה - לא צריכים להוסיף קלבון[לב].
- שני יורשים שמביאים סלע מנכסי הירושה עבור שניהם באופן שחלקו את הכסף הירושה ולאחר מכן חזרו והשתתפו:
  - באופן שחלקו לפי מספר:
    - לפי הצד שאחים שחלקו שנחשבים 'לקוחות' - צריכים להוסיף קלבון.

הערות

כח הגמ' מבארת שהנידון האם אחים שחלקו נחשבים לקוחות או יורשים נאמר באופן שחלקו לפי מספר (כגון עשרה גדיים כנגד עשרה גדיים באופן שכל הגדיים שווים אותו דבר), אבל באופן שחלקו לפי שומא (כגון שחלקו עשרה גדיים כנגד תשעה גדיים באופן שתשעת הגדיים שווים כמו עשרת הגדיים, או באופן שחלקו גדיים כנגד תיישים) לא שייך לומר 'יש ברירה' ולכן לכו"ע נחשבים כלקוחות.

כט הגמ' מבארת שלומדים מהפסוק 'כל פטר רחם לכל בשר אשר יקריבו לה' באדם ובבהמה **יהיה** לך' שלמרות שולד של בהמת השותפים פטור ממעשר בהמה (וכפי שהתבאר בהערה כז), מ"מ ולד של בהמה ששייכת ליורשים שלא חלקו את הירושה ('תפוסת הבית') חייב במעשר בהמה.

ל רש"י מבאר שאחים שחלקו לפי הצד שנחשבים 'יורשים' באופן שחזרו והשתתפו חוזר 'תפוסת הבית' למקומה ולכן הוולדות שיוולדו לאחר מכן חייבים במעשר בהמה ואין פטור של 'בהמת שותפים'.

לא רש"י בפירוש הראשון מבאר שהטעם שחכמים תיקנו שאדם ששוקל מחצית השקל צריך להוסיף קלבון משום שיש חשש שהמטבע של מחצית השקל שהביא נשחק ונחסר ממשקלו ובהוספת הקלבון משלים חסרון זה, ורש"י בפירוש השני מבאר שהטעם של הוספת הקלבון משום שבזמן שפורטים את המטבעות של מחצית השקל למטבעות של שקל צריכים להוסיף קלבון לשולחני, וחכמים הוסיפו ותיקנו שכיון רוב האנשים מביאים מטבע של מחצית השקל גם באופן ששני אנשים השתתפו והביאו יחד מטבע של סלע צריכים להוסיף קלבון.

לב רש"י מבאר שבאופן ששני יורשים מביאים סלע מנכסי הירושה באופן שלא חלקו את הנכסים לא צריכים להוסיף קלבון משום שנחשב שאביהם נותן סלע עבור שניהם שפטור מהוספת קלבון, אמנם באופן שחלקו וחזרו והשתתפו צריכים להוסיף קלבון משום שנחשבים כשנים אנשים זרים שהביאו סלע עבור שניהם.

- לפי הצד שאחים שחלקו נחשבים 'יורשים' - לא צריכים להוסיף קלבון.
  - באופן שחלקו לפי שומא - צריכים להוסיף קלבון[לג].

דף נז

כג. אופנים שונים של בהמות שפסולות לקרבן:

- אופנים שפסול לכו"ע - א. בעל מום. ב. מוקצה. ג. נעבד. ד. רובע. ה. נרבע. ו. אתנן זונה. ז. מחיר כלב. ח. כלאים (ונדמה). ט. מחוסר זמן. י. טריפה[לד].
- יתום (שנשחטה אמו ואח"כ ילדה או שמתה ואח"כ ילדה):
  - באופן השלח (העור של האם) קיים - לת"ק פסול לרבי יהושע כשר.
  - באופן שהשלח לא קיים - פסול[לה].
- יוצא דופן:
  - לת"ק - פסול דכתיב 'כי יולד'.
  - לרבי שמעון - פסול משום שלומדים גזירה שווה 'לידה לידה' מבכור.
  - לרבי אלעזר בן יהודה - כשר[לו].
- טומטום ואנדרוגינוס:
  - לת"ק:
    - קרבנות שכשרים בזכר בלבד או בנקבה בלבד - פסולים.
    - קרבנות שכשרים בין בזכר ובין בנקבה - כשרים.
  - לרבי שמעון - פסולים[לז].

כד. חיוב מעשר בהמה באופנים שונים:

- בעל מום - חייב במעשר בהמה דכתיב 'לא יבקר בין טוב לרע'.
- אופנים שפסולים לקרבן מחמת פסול דבר ערוה (רובע נרבע אתנן זונה וכן מחיר כלב שהוקש לאתנן זונה) - חייבים במעשר בהמה.
- אופנים שפסולים לקרבן מחמת פסול עבודה זרה (מוקצה ונעבד) - חייבים במעשר בהמה.
- אופנים נוספים:
  - כלאים ונדמה - פטורים.
  - טריפה - פטורה דכתיב 'כל אשר **יעבור** תחת השבט' ודורשים פרט לטריפה שאינה יכולה לעבור.
  - יוצא דופן - לת"ק ורבי שמעון שסוברים שפסול לקרבן פטור ממעשר בהמה, ולרבי אלעזר בן יהודה שכשר לקרבן חייב במעשר בהמה.

הערות

לג בדברי הגמ' מבואר שבאופן שחלקו לפי מספר (כגון שחלקו מנה כנגד מנה) וחזרו והשתתפו לפי הצד שנחשבים יורשים באופן שחזרו והשתתפו חוזר 'תפוסת הבית' למקומה וממילא פטורים מקלבון כיון שנחשב שאביהם נותן סלע עבור שניהם, ולפי הצד שנחשבים לקוחות נחשבים כמו שותפים בעלמא שחייבים בקלבון, ובאופן שחלקו לפי שומא (כגון שחלקו מנה כנגד בהמה) וחזרו והשתתפו לכו"ע נחשבים כמו שותפים בעלמא שחייבים בקלבון.

לד הגמ' מבארת שדורשים מהפסוק 'שור או כשב או עז' שכלאים ונדמה פסולים, ודורשים מהפסוק 'והיה שבעת ימים' שמחוסר זמן פסול, ודורשים גזירה שווה 'תחת תחת' ממעשר בהמה כמו שבמעשר בהמה טריפה פטורה ממעשר בהמה כך בקדשים טריפה פסולה.

לה הגמ' מבארת שדורשים מהפסוק 'תחת אמו' שיתום פסול.ורש"י מבאר שרבי יהושע סובר שבאופן שהעור של האם קיים בזמן לידת האם והוולד יכול להתחמם בעור זה נחשב כאילו האם קיימת והוולד לא נחשב יתום.

לו המשנה בנדה [מ א] מביאה שנחלקו ת"ק ורבי שמעון בדין יוצא דופן האם אמו טמאה טומאת לידה לת"ק אינה טמאה טומאת לידה דכתיב 'אשה כי תזריע וילדה זכר' ודורשים שרק באופן שילדה ממקום שמזרעת טמאה לידה ולא ביוצא דופן, ולומדים מכך שבכל מקום שבתורה כתוב לשון 'לידה' הכוונה דרך לידה ולמעט יוצא דופן, ולדבריו דורשים 'שור או כשב או עז כי **יולד**' שיוצא דופן פסול בקדשים, אמנם לרבי שמעון דורשים מהפסוק 'ואם נקבה **תלד**' שגם ביוצא דופן אמו טמאה טומאת לידה, והגמ' בנדה מביאה את דברי רבי יוחנן שסובר שרבי שמעון מודה לענין קדשים שיוצא דופן פסול משום שלומדים גזירה שווה 'לידה לידה' מבכור כמו שלענין בכור יוצא דופן אינו קדוש דכתיב 'פטר רחם' כך לענין קדשים יוצא דופן פסול, אמנם הגמ' בסוגיין מוכיחה מדברי רבי אלעזר ברבי שמעון שיוצא דופן כשר בקדשים.

לז הגמ' מבארת שת"ק סובר טומטום ואנדרוגינוס נחשבים ספק זכר ספק נקבה, ולכן בקרבנות שכשרים בזכר בלבד או בנקבה בלבד פסולים, ובקרבנות שכשרים בין בזכר ובין בנקבה כשרים. ורש"י סובר שרבי שמעון סובר שטומטום ואנדרוגינוס נחשבים 'בריה' ולכן פסולים אפילו בקרבנות שכשרים בין בזכר ובין בנקבה.

- מחוסר זמן - לת"ק פטור ממעשר בהמה, לרבי שמעון חייב[לח].
- יתום:
  - באופן שהשלח קיים - לת"ק פטור לרבי יהושע חייב.
  - באופן שהשלח לא קיים - פטור.
- טומטום ואנדרוגינוס - לת"ק חייבים לרבי שמעון פטורים[לט].

הערות

לח הגמ' [כא ב] מבארת שרבי שמעון לומד גזירה שווה 'העברה העברה' מבכור שקדוש לפני זמנו, ותוס' [שם] מבארים שרבי שמעון מודה בשאר הקדשים שמחוסר זמן פסול.

לט הגמ' מבארת שדורשים גזירה שווה 'תחת תחת' ממעשר בהמה לקדשים, שאופנים שפסולים לקרבן פסולים במעשר בהמה, אמנם דורשים מהפסוק 'כי משחתם בהם מום בם' שבאופן שמום פוסל פוסלים מומים של דבר ערוה ועבודה זרה (שערוה נקרא בלשון השחתה 'כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ' וכן עבודה זרה נקרא בלשון השחתה 'פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל'), אבל במעשר בהמה שמום לא פוסל לא פוסלים מומים של דבר ערוה ועבודה זרה.

העולה מהסוגיא
תפציתי • יסודי • בהיר
לע"נ א"מ הר"ר יהודה ב"ר יעקב צבי זצ"ל
ניתן להשיג במייל B0527147396@gmail.com